

CURIOSITATS DE CATALUNYA

(setmanal)

Redacció i Administració:

Barcelona. - Riera Alta, 61

P R E U :

Número corrent	25 cèntims.
Número endarrerit	40 »
Subscripció anual	10 pessetes.

S U M A R I

Catalans notables, pàg. 322. - La tragèdia dels ocells, pàg. 325. - El sastre (conte), pàg. 328. - Cardona i els seus voltants, pàg. 329. - Gràfic, pàg. 333. - Fets històrics, pàg. 334. - Endevinalles, pàgina 337. - El Teatre Nacional de Catalunya, pàg. 338. - Nota històrica, pàg. 340. - De les bones menges i les bones bevendes, pàg. 341. - Aforismes i proverbis, pàgina 344. - Ignasi Iglésias, en el vuitè aniversari del seu traspàs (1871-1928), pàgina 345. - Nostra Premsa, pàg. 351.

CATALANS NOTABLES

Ignasi Iglésias i Pujadas

NASQUÉ el 19 d'agost del 1871, al núm. 37 del carrer que avui porta el seu nom, i que abans s'anomenava *de l'Ordre*, de la veïna població de Sant Andreu de Palomar (Barcelona).

Fill de pares essencialment treballadors, la seva vida, a mesura que s'anà desenvolupant, girà con-

tínuament a l'entorn del poble. La seva obra, per tant, respirà sempre d'acord amb els batecs dels humils, de la classe social.

Ignasi Iglésias acabà a Lleida el batxillerat que començà a Barcelona, car el seu pare havia estat traslladat a la ciutat del Segre amb el mateix càrrec que tenia a Sant Andreu, càrrec d'encarregat del departament de màquines de la companyia de ferrocarrils del Nord.

El 1886, als 15 anys, durant el darrers temps d'estudi, començà a fer teatre. Fou a Lleida, doncs, on, en una societat escolar, estrenà la seva primera obra, «La força de l'orgull», anant a càrrec seu el paper principal, com també la confecció del corresponent decorat.

Després, de retorn a Sant Andreu, fou voluntat paternal fer-li seguir la carrera d'enginyer, carrera que, a precís d'ell, de l'Iglésias, canvià per la de la pintura. A disgust dels seus pares entrà a Llotja, d'on sortí al cap d'un quant temps convençut que ell no havia nascut per a triomfar tot pintant.

Tornà de seguida a les seves dèries literàries, dedicant-s'hi de ple. Els primers temps foren força dificultosos, ben difícils i desanimadors. Ell, però, ja ho tenia decidit: autor dramàtic o deixar d'escriure en absolut. No obstant, les seves produccions no trobaven empresaris acollidors, car tots les consideraven massa agosarades o innovadores, d'idees que en aquells temps eren qualificades *d'avançada*, motius pels quals els directors es negaven a acceptar-les, car temien un fracàs econòmic.

Malgrat tot, als 22 anys estrenà «L'escorçó», que agradà molt. D'aleshores la seva producció dramàtica ha assenyalat una magnífica corba ascendent: «Els conscients» i «Fructidor», dels seus primers temps ibsenians. Amb «La resclosa» es manifestà el romàntic i el rebel en ple entusiasme de lluitador. Després vénen: «La mare eterna», «El cor del poble» i la seva obra mestra «Els vells». Aquesta obra de caràcter social, fou estrenada l'any 1903 per l'Enric Borràs. Dos anys després s'estrenà «Les garces». En 1907 estrenà «La barca nova» i des d'aleshores fins a l'estrena de la seva darrera producció, «La llar

apagada», l'Ignasi Iglésias estrenà: «La noia maca», «L'home de palla», «Foc nou», «L'alegria del sol», «Flors de cingle», «L'encís de la glòria» i diverses comèdies de costums populars, com «La senyora Marieta», «La nostra parla», «La fallera de l'amor», «La festa dels ocells», «La mare eterna», «Flor tardana», «Lladres», i altres peces en un acte.

La seva tasca poètica, per bé que no gaire extensa, és força coneguda i ben celebrada. Entre altres, recordem les poesies «El vell ocellaire», «L'aiguat», «L'abraçada», «La pomera vella», «El boig», «Desig maternal», «Les hores de la nit», «Un cabell blanc», «La tragèdia dels ocells»... Aquesta última té el goig de fer-la conèixer als seus afavoridors, CURIOSITATS DE CATALUNYA, en aquest mateix número.

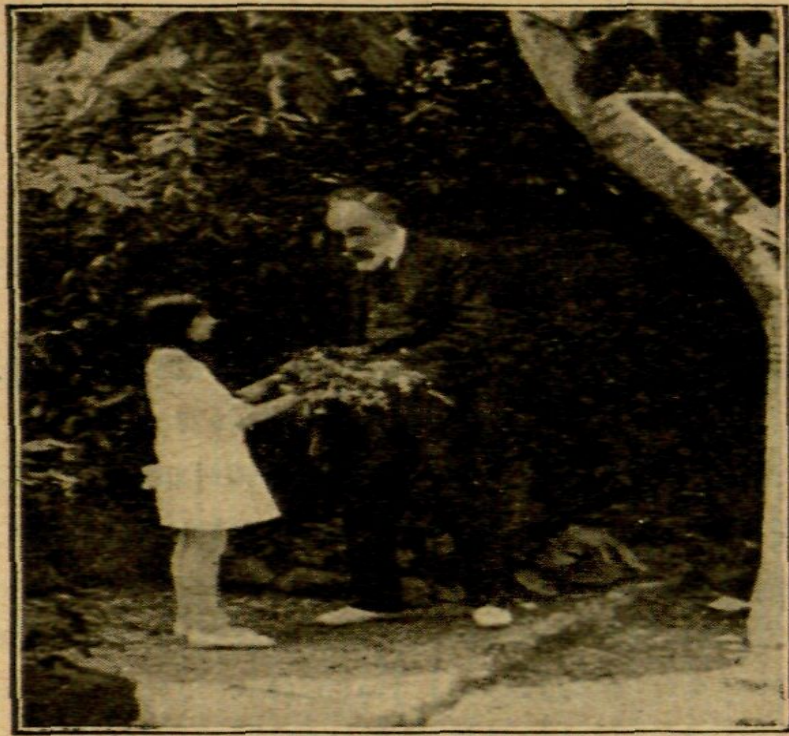
L'Ignasi Iglésias havia estat conseller de l'Ajuntament de Barcelona i també fou distingit amb el títol de «Cavaller de la Legió d'Honor».

Morí el 9 d'octubre del 1928, essent enterrat en el mateix nínxol on reposaven les despulles dels seus pares, per expressa voluntat d'ell. Més tard, el 12 d'octubre del 1931, fou traslladat a la tomba que es construï expressament per ell, per cert a poques passes de la sepultura que fins llavors havia ocupat, tota ella de pedra picada i amb una petita columna, al cim de la qual hi ha col·locat el seu bust, el bust ple de dolcesa del plorat Ignasi Iglésias i Pujadas, el fill exemplar del seu poble, que volgué ésser soterrat en el cementiri del poblet aquell on veié les primeres clarors: Sant Andreu de Palomar.

FREDERIC BALLIRANA.

L'Ignasi Iglésias en el seu llit de mort.
(Apunt al natural).

La filla de Ramon Olivella,
lliurant un ram de flors a l'Iglésias.

La tragèdia dels ocells

I

Al punt que'l sol s'ha despertat,
tots els ocells del bosc ombriu
a cops de bec s'han avisat,
deixant el niu.

Volant, cantaires, cap a la serra,
fugen de l'home, llur enemic;
volant, cantaires, deixen la terra
i el bosc que als vespres els fa d'abric.
I com reflen i cabriolen!
Sembles sagetes fendint l'espai.

Que alegres volen,
en les altures cercant esplai!
Ja la pineda s'ha illuminat,
bo i aclarint-se pel negre fons,

i, matisant-les de blau daurat,
el sol festeja, com encisat,
les fresques copes amb llargs petons.

II

Els llenyataires, amb els cistells
plens de recapte; van al treball;
els llenyataires, com botxins vells,
duen les eines de més bon tall;
els llenyataires, muntanya amunt,
passen per boscos de pinetells;
els llenyataires ja estan a punt,
i al lluny es senten remors d'ocells.

Comença'l jornal.

A cops de destral,
amb maça i tascons,
els braus llenyataires,
feiners i cantaires,
arrasen el bosc que és niu de cançons.

Els pins més sapats
arreu van caient;
els pins més gemats,
més vells i enramats,
s'ajeuen, feixucs, ferits mortalment.

. . . . .

El sol va a ponent.

III

Ja són fora els forçuts llenyataires.
Avui sí que han oscat la destral!
Els ocells van tornant, més cantaires
que a l'emprendre llur vol matinal.
Cap al bosc, a volades, fan via
a ajocar-se, cansats, a llur niu.
Ja la nit s'ha abraçat amb el dia,
i la terra, adormint-se, somriu.

Així que arriben els ocellets,
miren i miren a tots indrets;
miren sorpresos, esfereïts,
i llencen xiscles, com embogits,
davant l'estesa del bosc d'avets
on s'amagaven totes les nits.
Miren i miren, batent les ales,
tot embestint-se, tots esverats.
Fugen i tornen, bronzents com bales,
i el bec es claven horroritzats.
Miren i miren, tronxats, a terra,
els pins gojosos de llurs cançons;
miren i miren cap a la serra,
que no té branques ni branquillons.
Miren i miren... I ja no hi veuen:
les negres ombres els han cegat.
Miren i miren, i els ulls es treuen
amb les arestes del bosc talat.

. . . . .

Els llenyataires sopen i jeuen,
sopen i jeuen sota teulat.

IGNASI IGLÉSIAS.

Tornant de pasturar.

E l s a s t r e

(CONTE)

TROBANT-SE un sastre a les portes de la mort, cridà al seu fill i amb mostres de la major angoixa, va dir-li:

—Si sabies, fill meu, el que pateixo! En aquests instans en què vaig a morir-me, el dimoni m'està fent mirotres i befes, i em considera ja com a cosa seva, i em va passant davant els ulls totes les *banderes* que he fetes durant la meva vida. Si me n'ensenya! Si en passen de tots els colors i de totes les mostres! Quin suplici és el meu!... Per tant, fill meu, et recomano, en aquesta hora suprema, que el meu patir et serveixi d'exemple, i que no en facis, de banderes, sents? No facis banderes, que tot això t'estalviaràs a l'hora de la mort!

(Cal dir, pels que no ho sàpiguen, que *fer banderes* equival —o equivalia— a treure de la roba destinada a fer un vestit, el major nombre de retalls, en perjudici del parroquià, el qual els reclamava en va, ja que, *casualment*, mai no en sobraven).

Afortunadament per ell, el sastre no va morir d'aquella. I un cop pogué reprendre la feina, el primer vestit que va fer va enfarcellar-lo juntament amb tots els retalls, sense que n'hi faltés un sol; i, acompanyat del seu fill, va portar-lo ell mateix al parroquià.

Però, el que pot la força del costum! Al moment precís en què anava a trucar a la porta, fica mà al farcell, i treient-ne el retall més gros, diu al seu fill:

—Té, amaga't això a la pitrera!

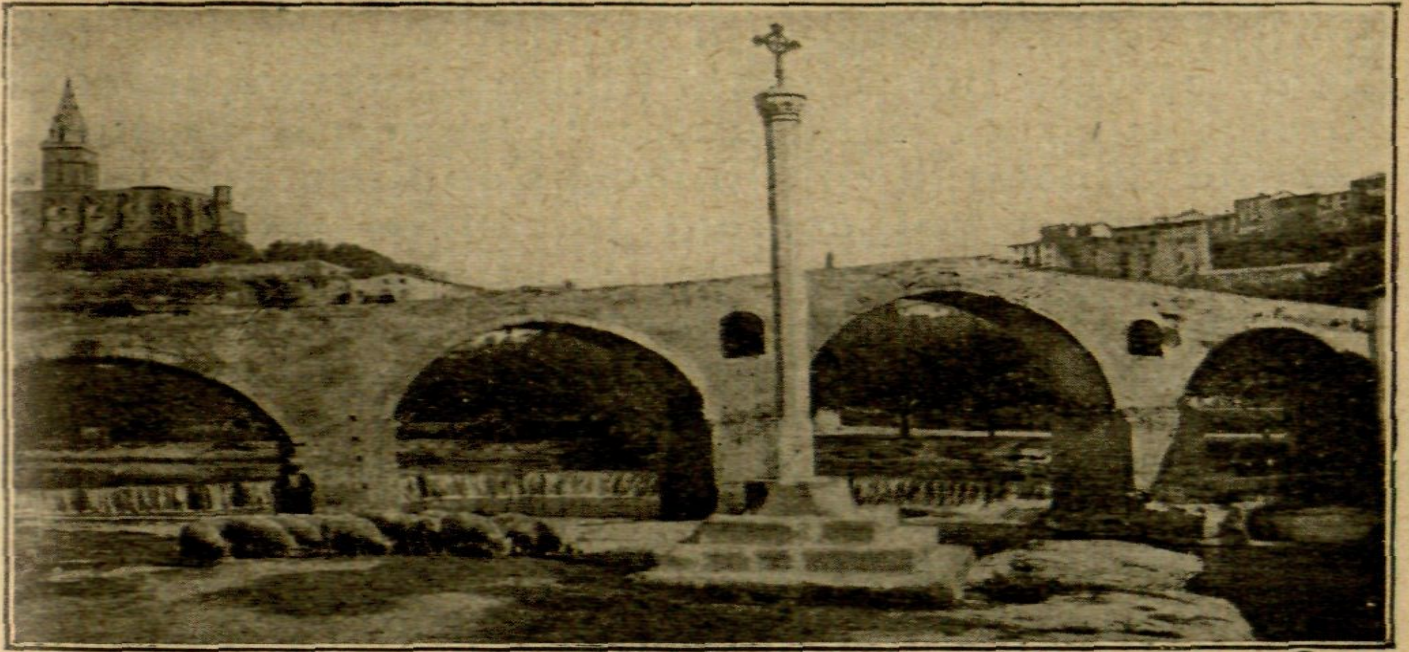
—Però, pare —objectà aquest—, recordi que a l'hora de la mort el dimoni el turmentà mostrant-li totes les banderes!

—No tinguis por, fill meu; recordo perfectament que d'aquest color no va ensenyar-me'n cap.

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

A. P.

El pont vell sobre el Cardoner.

Cardona i els seus voltants

(RECULL PER R. CANIVELL)

CARDONA, la simpàtica, la joliosa vila que asseu les seves plantes en un pintoresc tossal de la vall del riu Cardoner, és un poble que, malgrat el caire antic que serva en apariència, ofereix, no obstant, un aspecte altament atractívol i interessant sota el punt de mira general com a població set i vuit-centista.

Els voltants d'aquesta vila no donen a l'excursionista cap sensació remarcable en el que a importància i majestuositat dels grans paisatges es refereix, però tanquen en si una certa gamma de detalls panoràmics de curts horitzons que a l'esperit observador mai no passen per alt i menys als aficionats a la fotografia, que hi troben un camp ben abundós de motius per a fer plaques a gust, majorment si hom estén la seva mirada pel damunt de la fèrtil vega que, iniciada al seu dessota, en el recó de La Coromina, s'eixampla riu amunt.

En aquesta vega mor el caudalós riu Aiguadora, que naixent a Ponent dels Rasos de Peguera, precipita les seves aigües, primer, un parell d'hores per solità-

ries i imponents gorgues poc resseguides per l'excurcionista, caient després a la vall de Llinàs i Sant Lleí, caseriu boscà vistós i falaguera acaronat i bressolat en un feréstec clot de les serres de Busa i cims de Capolat; a continuació s'endinsa pel congost o estret obert pel corrent torrencial de les seves aigües al límit oriental de les serres de Busa, d'on surt per a iniciar gradualment els vint-i-cinc quilòmetres de curs per estreta i riallera vall fins a la vega del riu Cardoner, vega que s'estreny a la seva vegada riu amunt en passar pel costat de les muntanyes que separen Cardona de Solsona, per on la carretera que surt de Manresa, s'enfila valentment.

Els orígens d'aquesta població, com els de moltes altres del nostre solar patri, resten verosímilment semiamagats en l'incògnit del temps, començant a albirar-se esfumats en la història de la dominació romana a Catalunya, de la qual hipòtesi és comprovant certs fonaments o bases de construccions anteriors d'algun tros del grandios castell.

A Cardona hi trobarem les runes d'un antiquíssim *Pont del Diable*, que serva mitja arcada central sospesa en l'aire; sembla fer referència a l'època històrica esmentada, encara que si hem de donar importància a la llegenda, hauríem de creure que fou començada la construcció del pont en temps desconeguts per un constructor sorprès ell mateix per l'atreviment inicial d'aquella imponent arcada (sembla la del de Martorell), causa per la qual no li quedaren ànims per a resseguir l'obra, restant, de llavors ençà, inacabada.

Pels voltants d'aquest pont, al dessota de l'actual poble, a la part contrària de les muntanyes de sal, hi era en temps passats la continuació, diríem, del poble; però en el setge de què fou objecte el castell i poble de dalt per les forces assalariades de Felip V, setge que durà prop de nou mesos i que no finí fins un xic més tard, que Catalunya sencera restà malmesa en poder de l'invasor, quedà destruït i arrasat aquell raval.

Els quatre recintes amurallats i cos general del castell, conjuntament amb l'església, foren construïts cap a l'alta Edat mitjana.

Des de la seva construcció fins a l'època contemporània, fou sempre bastant cuidat i restaurat, la qual cosa ho demostren les casetes, afegits i altres reformes pertanyents a les diferents èpoques transcorregudes fins a la data.

Al final de la plaça gran del poble hi ha un mirador magnífic sobre les muntanyes de sal i front principal del castell, al qual es puja voltant el tossal o puig, per ample i pintoresc camí de carro.

Una de les notes més remarcables de Cardona, és el tràfec en matxos i someres, que encara existeix en ella, degut al difícil, quan no impossible, accés a la majoria dels seus carrers, empinats, estrets i tortuosos, la qual cosa dóna lloc a la conservació del tradicional aspecte que ofereixen tot sovint les seves placetes arreconades, amb l'antic fanal, la clàssica capelleta i el ferrer de cavalleries.

* * *

Sota l'aspecte geològic del seu terreny, de tots és coneguda la celebritat conquerida pels seus jaciments de sal comú i potàssica, que quasi es pot confirmar són dels més importants del món, tant pel que pertoca al seu aspecte típicament rar com a la riquesa industrial que representen (1).

Per a explicar les formes rares que serva l'erosió d'aquest terreny, cal tenir en compte la diferent solubilitat dels materials que integren la roca; quasi tots ells pertanyen a la família dels precipitats (sal comú, sal potàssica, guix, anhidrita).

Aquestes matèries solubles que formen part de l'aigua salobre, es desprenen d'ella quan aquesta s'evapora, amb més o menys proporció de cadascuna d'elles, segons sigui el grau de densitat del líquid en la seva evaporació; en ordre ascendent, les primeres matèries despreses, diríem, en iniciar-se aquesta, són les anhidrites; després els guixos, la sal comú i, per fi, la sal potàssica (carnalita i silvinita), que en general es presenten al damunt, i que foren des-

(1) Vegi's CURIOSITATS DE CATALUNYA, núm. 9.

cobertes als afloraments superficials de Cardona molt abans de foradar les entranyes de Sùria.

Però, malgrat aquesta llei química, sigui per diferents fases climatològiques dels diferents períodes d'evaporació, per irrupció de sediments força metamòrfics dels diferents fons salins, etc., no sempre, ni molt menys, serveix l'ordre indicat, i unes vegades se les troba incloses, bé sigui sobreposades, bé barrejades o també, cas el més corrent, en borsades nodoloses.

L'aigua pura o destil·lada exerceix una acció molt nul·la sobre els minerals en estat natural, però no així l'aigua de pluja que amb rapidesa relativa dissol les diferents roques dels precipitants, soscant més allà on troba matèries més solubles, marcant una sensible diferència entre aquestes i les més reàcies, essent secundada, en aquesta feina gratadora, pels fenòmens inicials de tota erosió en els pendents.

I així ens trobem executats aquells treballs tan rars de gratament i poliment natural, amb relleus tan pintorescos que recorden els caires d'una muntanya de glaç.

També l'aigua escolada pels esquerdaments i infiltracions del subsòl treballa en idèntica manera, donant, llavors, origen al buidament de les borsades o estratificacions més solubles, formant com a conseqüència cavitats soterrànies que, eixamplades als límits on falla el suport dels sostros, s'enderroquen, restant, per final, aquella sèrie de graons tan remarkable.

L'origen general d'aquestes formacions salines (que de quasi tots és prou conegut) obeeix a l'evaporació de prehistòrics llacs closos en terrenys càlids i propicis a grans evaporacions, ja incomunicats amb tota mena de corrent renovadora de llurs aigües i aïllats de tota comunicació oceànica, o bé formats en golfs o badies d'una mar en retirada en el fons del portell de comunicació amb la gran mar que quedà al descobert abans que la depressió central del golf.

La barretinaire.

(Dibuix de J. Llimona).
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

La Batalla de Cambrils

MALA època va passar Catalunya, en heretar Felip IV la corona espanyola, doncs es trobà seguidament baix la influència de Gaspar de Guzman i Pimentel, Comte-duc d'Olivares, primer ministre i conseller del rei, al qual instigava que fes la manera d'ésser rei d'Espanya, és a dir, que no s'acontentés amb ésser rei de Portugal, d'Aragó, de València i comte de Barcelona, sinó que treballés en secret per a reduir aquests reialmes a una sola unitat, a l'estil i lleis de Castella, sense distinció.

Semblants consells no feien més que dificultar les qüestions que se suscitaven entre Catalunya i el centre dels reialmes espanyols, precipitant-se el rompiment d'hostilitats que feia temps venia preparant-se.

La situació s'anà agreujant, i tothom ja es preparava per a un combat decisiu.

El govern del comte-duc, aparentant morigeració, nomenà virrei el duc de Cardona, català molt respectat pel seu esperit justicier; mentrestant, les autoritats populars seguien reclamant les reparacions degudes, elevant-se al rei la famosa «Proclamació catòlica de la Majestat piadosa de Felip el Gran», del Consell de Cent.

En aquestes circumstàncies es féu popular la colossal figura de Pau Claris, President insigne de la Generalitat de Catalunya. Aquest gran patrici desplegà una intel·ligència i una rapidesa d'obrar meravelloses. Vigilava els maneigs de la Cort, preparava la defensa de la terra contra una possible sorpresa, i tenia una intel·ligència amb França, per al cas que convingués entendre-s'hi.

El comte-duc d'Olivares, tenia decretada la guerra a Catalunya, i per no aparèixer culpable,

convocà a Madrid, el 25 de juny del 1640, una junta de la noblesa, donant per resultat que la majoria acordà fer la guerra als catalans. Unicament el comte d'Oñate, formulà un vot en què preconitzava

La Batalla de Cambrils.

una política prudent i temperant, evitant-se així la intervenció francesa a favor de Catalunya.

Als últims mesos de l'any arribà la nova que l'exèrcit castellà, estava reunit al baix Aragó, sota les ordres del general Pere Fajardo de Iñigo i Requesens, marquès dels Vélez, nomenat virrei de Catalu-

nya. El perill era imminent i amb el pretext de restablir l'ordre, Felip IV es preparava per a invadir-nos amb un exèrcit de soldats que havien estat els factors de la pertorbació.

Immediatament es fortificaren Barcelona, Cambrils, Bellpuig, Granollers i Figueres; es distribuïren les vegueries en terços distints, foren nomenats oficials; i la Generalitat es va reservar el comandament suprem.

Com no hi havia temps per perdre, s'entaulà tot seguit negociacions amb França, demanant, primer, auxiliis, proposant després la implantació d'una república baix el protectorat de França, i acabant per posar-se baix les ordres de Lluís XIII, en el mes de gener del 1641.

El marquès dels Vélez, trobant-se a Saragossa, va escriure als catalans dient-los que el rei treuria els exèrcits de la província de Barcelona, si s'avenien a construir fortaleses: una a Montjuïc i l'altra a la casa de la Inquisició, la qual petició fou denegada. Llavors sortí de Saragossa amb vint-i-tres mil infants castellans, portuguesos, italians i irlandesos, tres mil cent cavalls, i vint-i-quatre peces d'artilleria. Comanava l'avantguarda el marquès de Torrecusa, camí de Tortosa, ciutat que es va rendir sense molta resistència.

Avançava aquest exèrcit, prenent i incendiant el Perelló, passant al coll de Balaguer que fou defensat pels catalans i apoderant-se de l'Hospitalet, es presentà davant de Cambrils, quals defenses eren antics muradals. Aquesta plaça era el punt de concentració d'aquella part de Catalunya i tenien cura de la seva defensa Antoni Armengol, baró de Rocafort, al qual feren costat Jacint Vilosa amb la gent del camp, i Carles Metrola i de Calders.

Formalitzat el setge, entrà en joc l'artilleria, mentre la cavalleria, maniobrant pel camp, impedia l'arribada d'auxilis. Veient la partida massa desigual

i estant assetjats rigorosament, encara que se sostingueren i lluitaren amb molt de braó i coratge i feriren al marquès dels Vélez, però mancats d'auxili pactaren la rendició, en la qual els hi fou concedida la vida; mes la clemència convinguda no va respectar-la la cavalleria de Torrecusa, que els caigué a sobre i va degollar els valents defensors de la plaça a mida que anaven sortint, exterminant-los sense pietat, i, infàmia sobre infàmia, faltant a llur promesa formaren procés al batlle, als jurats i als tres heroics cabdills, condemnant-los a mort, quals cossos dels invictes capitans catalans Rocafort, Vilosa i Metrola, juntament amb les autoritats de Cambrils, aparegueren a l'endemà al matí penjats als marlets de les muralles, pel crim d'haver defensat la seva pàtria estimada, Catalunya.

Cambrils, va ésser teatre, en el mes de desembre del 1640, d'aquesta terrible acció de guerra.

La història, piadosa, servarà grata recordança per aquests inoblidables lluitadors de les llibertats de la nostra terra, rememorant l'esplendor dels actes heroics, i la llum de la fidelitat.

J. C. C.

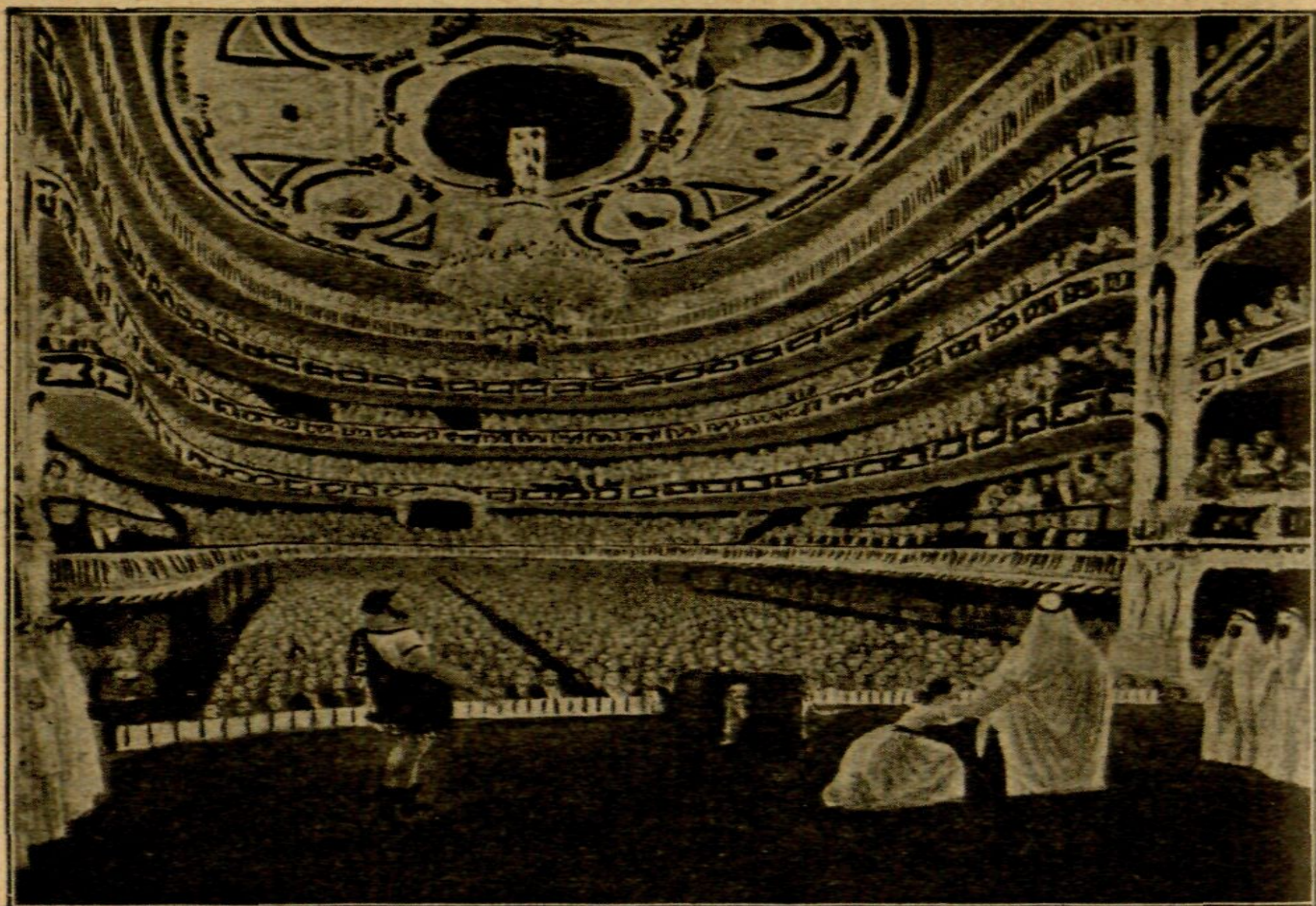
ENDEVINALLES

Rodons i acabats en punxa
fan molt bé a la humanitat;
per més que un bull els en falti
no diuen cap disbarat.

(Els cigrons).

Ni que el rentis no es neteja,
i el color negre que té
només el perd quan se'l menja
aquell que negre l'ha fet.

(El carbó).

Una funció al Teatre del Liceu, segons dibuix d'època.

EL SIGNE DE LA REVOLUCIÓ

El Teatre Nacional de Catalunya

EN 1837, un batalló de la Milícia Nacional, en formació, organitzà diverses funcions teatrals per a recaptar diners per llurs necessitats, improvitant un teatre en el lloc de l'enderrocat convent de Mont-Siό, a la Plaça de Santa Anna.

Davant l'èxit que obtingué, va instituir-se l'Associació Lírico-Dramàtica del Liceu Filodramàtic de Mont-Siό, que en 1838 va convertir-se en Liceu Filharmònic Barcelonès d'Isabel II, inaugurant-se en 27 d'abril del mateix any les càtedres gratuïtes de declamació i música.

Degut a l'èxit assolit i resultant migrat el local de Mont-Sió, hom demanà al Govern la donació de l'ex-convent dels trinitaris emplaçat a les Rambles, i havent-hi donat llur conformitat el Govern a la Junta del Liceu, en 23 d'abril del 1845 va posar-se la primera pedra al nou edifici que havia d'esdevenir el Gran Teatre del Liceu de Barcelona, conegut arreu del món.

Les obres duraren dos anys i el 4 d'abril del 1847 s'inaugurà l'esmentat teatre amb la funció lírico-dramàtica de Ventura de la Vega, «Don Fernando de Antequera».

Passem per alt moltes dades i curiositats que podríem donar referent a aquest afer, i direm que en 9 d'abril del 1861 es declarà un incendi al Liceu, que l'obligà a tancar les portes fins l'abril del 1862.

Més tard va haver-hi la gesta de l'anarquista Santiago Salvador, el qual va llençar-hi dues bombes «Orsini».

* * *

Passant els anys, el nostre gran teatre adquireix nomenada d'ésser el teatre més difícil del món, degut al públic selectíssim que hi assisteix...

Però el públic del Liceu no és el públic de la «platea», ni tampoc el que organitza els balls de disfresses. No és el públic, cursi, banal i ridícul, ple de joies i trajos llampants; no és el públic que arribava a mitja funció amb evident desconsideració pels artistes. El públic del Liceu era el públic del quart pis; és el poble barceloní, músic enmig dels músics, i intel·lectual enmig dels intel·lectuals.

El públic del Liceu (avui Teatre Nacional de Catalunya) és el gran públic que després de la incautació portada a terme pel Govern de la Generalitat de Catalunya s'ha hostatjat a la «platea» d'aquest teatre, omplint-lo de gom a gom la nit del 13 de setembre del 1936...

En aquella data s'han unit en el Teatre Nacional de Catalunya dues ànimes i un esperit; l'ànima dels artistes del poble, l'ànima del poble a reraguarda i l'esperit de les Milícies Antifeixistes que lluiten al front.

I per damunt de tots, el cor del nostre immortal Francesc Macià i Llussà, encarnat en el President de tots, Lluís Companys i Jover.

Heus ací un poble català que a reraguarda treballa per a produir i dóna diners pels que lluiten al front!

Heus ací uns artistes com Pau Casals i la seva orquestra que, negant-se a treballar en la cofurna d'Hitler (en la seva «*tournee*» per Europa), ofereix al poble del qual és fill tot el seu art per la causa de tots!

Heus ací uns Milicians heroics i invencibles que, sabent forta la reraguarda, lluiten a pit descobert contra l'enemic de tots!

Amb uns homes així —poble i artistes— una pàtria és invencible i lluita fins a morir per una República i per una Llibertat conquerides amb tota dignitat!!

* * *

La reconquesta del «Gran Teatro del Liceo» es portà a terme, teòricament, el 19 de juliol del 1936...

Pràcticament, en 13 de setembre del 1936, el poble català en prengué possessió, amb tot el dret de la seva Llibertat...

Ha desaparegut el favoritisme aristòcrata, la cursileria nobiliària i l'estupidesa de la «gente bien». Ara hi ha un poble, UN POBLE CATALÀ, que sap respectar l'art, que l'enlaira fins allí on calgui, i que estima a l'artista fill del poble, donant l'òbol sagrat pels homes que lluiten al front de guerra.

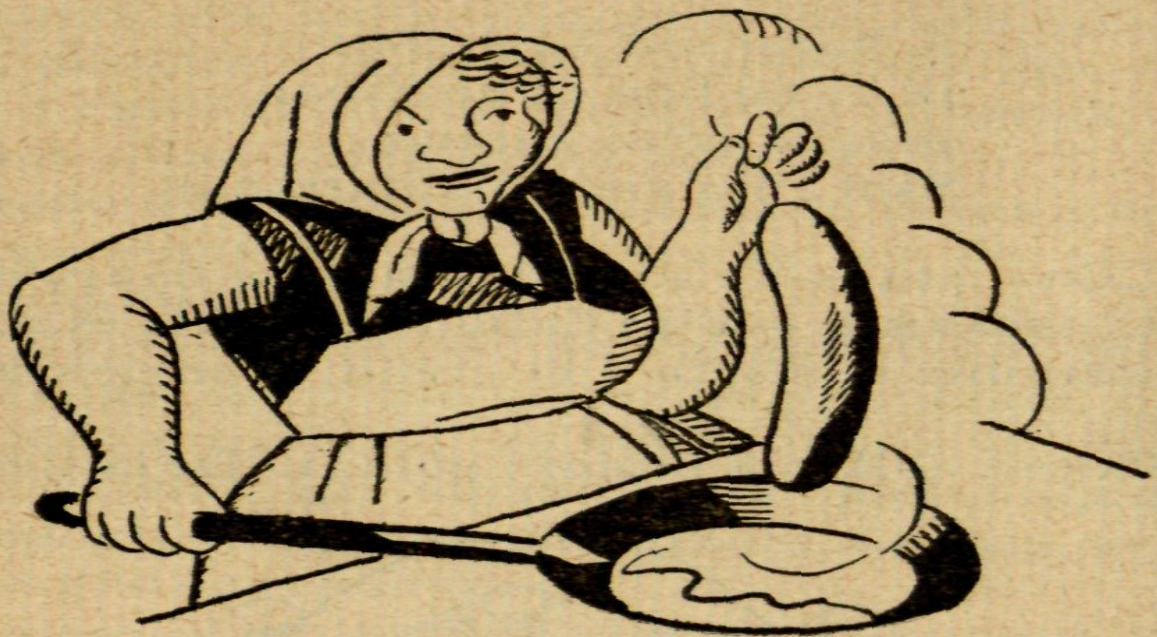
Això és Catalunya!

RAMON BOTEY I OROBITG.

Nota històrica

Any 1379, març, dia 13.—El rei En Pere IV d'Aragó, que es trobava a Barcelona, atorga el privilegi de poder, els igualadins, sortir armats en sometent, en cas de baralles, dintre o fora de la població i entrar a tots els llocs comarcans, tant realencs com baronals, agafant els malfactors i presentant-los als batlles de la vila.

DE LES BONES MENGES I LES BONES BEVENDES

(Continuació)

MUSCLOS.—Especialment als llocs de mar, se'n fa bastant de consum. Cal que siguin criats en condicions higièniques.

ERIÇOS DE MAR.—Palamós, una mena de mol·lusc que es menja com aperitiu.

GARVINES.—Bagur, aquest nom és el que donen en aquesta població als «eriços de mar».

BOLETS.—En surten i se'n cullen a moltes bandes. Quan n'és temps, corrués de milers de persones, en tren, a peu o àdhuc en auto, surten a cercar-ne.

BOTIFARRA.—La botifarra va ésser una gran pensada, i la nostra botifarra és un invent sublim. Es bona de totes maneres: crua, cuita, fregida, a la brasa, a la carn d'olla, a la cassola, en truita, etc., etc. Qui no ha sentit a parlar de la Botifarra de la Garriga?

BOTIFARRA DOLÇA.—Empordà, és feta com de costum, però posant-hi sucre, canyella i altres espècies. Es menja crua i cuita.

BOTIFARRONS.—Mallorca, és una classe de boti-

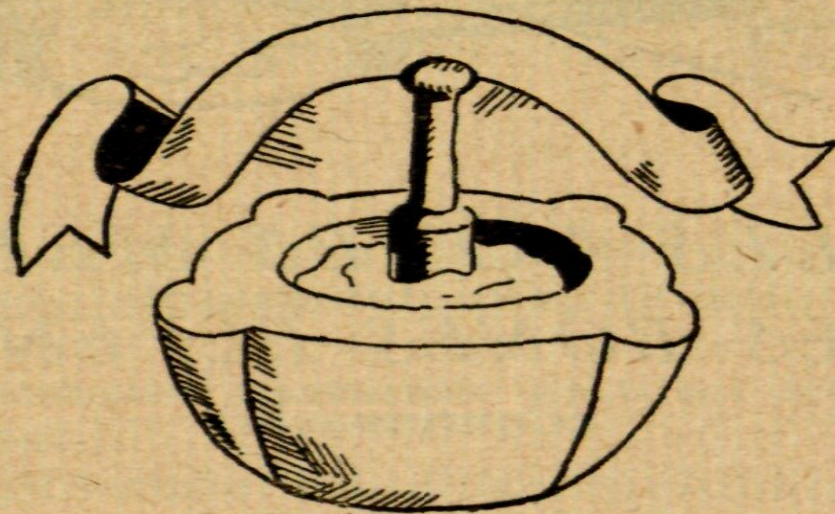
farra típica de la localitat. D'aquesta se'n canta la següent follia:

A Buger són bujarrons,
ja no ho han de demanar,
perquè varen baratar
Sant Pere amb «botifarrons».

CANSALADA.—Té anomenada la de Banyoles.

LLONGANISSA.—Vic i Castelltersol. Vic és qui n'ha explotat més la marca i el crèdit. N'envien a tot el món.

PÈRNIL.—Menja picant i goluda. De la Cerdanya

i de Mallorca i d'Andorra ens n'envien de bons.

ESPÁRRECS.—És una menja de la qual alguns es burlen perquè no li troben cap substància. Infeliços! Al Pla del Llobregat, especialment a Gavà, se'n fan molts i bons.

FONOLL MARÍ.—Empordà. Les poblacions de la costa generalment l'anomenen «fueis morings». És una planta que es cria en les esquerdes de les roques vora el mar. Es posen, després de collits, un dia al sol i després en vinagre, i es mengen com acompanyament, amanida, etc. És tradicional a l'Empordà.

NAPS.—Els naps, en un suquet fet amb traça, són exquisits. De Capmany en surten de deliciosos.

PEBROTS A LA BRASA.—Definitiu.

TARONGES.—València, Sòller (Mallorca), la Costa. És l'or convertit a fruita.

TÒFONES.—Les de Mura tenen molta anomenada.

TOMÁTECS.—Gavà, Vilaseca i altres poblacions

proporcionen «models» especials, que serveixen per a donar tots els gustos.

CALÇOTS.—A Valls, són grills de ceba cuits al caliu i menjats directament sucats amb una salsa picant, a l'estil de com es mengen els espàrrecs.

CEBES.—Les de Mataró es porten l'oli.

ALBERGÍNIES.—Les Corts de Sarrià abans n'havia tingut anomenada especial. Ara es pot dir que ha passat a la història.

ALLIOLI.—De l'allioli, no cal parlar-ne, perquè és d'allò més típic que tenim, segons diuen. Salsa que alguns qualifiquen de sublim i per la qual es jugarien la vida. Per alguns havia estat posat a la categoria gairebé de símbol (voleu dir que no en feien un *gra de massa*?).

MAONESA.—Variant de l'«allioli». Diuen que quan el Cardenal Richelieu en tastà, durant la seva estada a Mahó, la introduí després a la cort de França, on, per a suavitzar el gust fort de l'all, aquest va ésser substituït pel rovell d'ou.

ROMESCO.—La base del «romesco», és el pebrot vermell assecat, i després torrat o bullit, que es polvoritza o es remena al morter. El suc de «romesco» és vermell. Dóna un plat ple de color. És pintoresc de color i de gust. Molts no coneixen aquesta menja. La fan a alguns indrets de pagès i de marina.

SOBRESSADA.—També és famosa la de Mallorca.

SABORALL.—Os de porc que les famílies es deixen per fer-lo bullir i treure'n la substància. A diferents comarques, entre elles Vic, en fan ús.

COCORROIS.—Són panets farcits d'espínacs i panses. A Mallorca tenen la mà trencada a fer-ne.

PORCELLA A L'AST.—Es tracta de garrina farcida cuita a l'ast. A Mallorca la preparen molt bé.

BORREGOS.—Són famosos els «borregos de Cardeu». També són excel·lents els de Vilanova i Geltrú. Al Forn de Sant Jaume, de Barcelona, també n'hi ha especialitat.

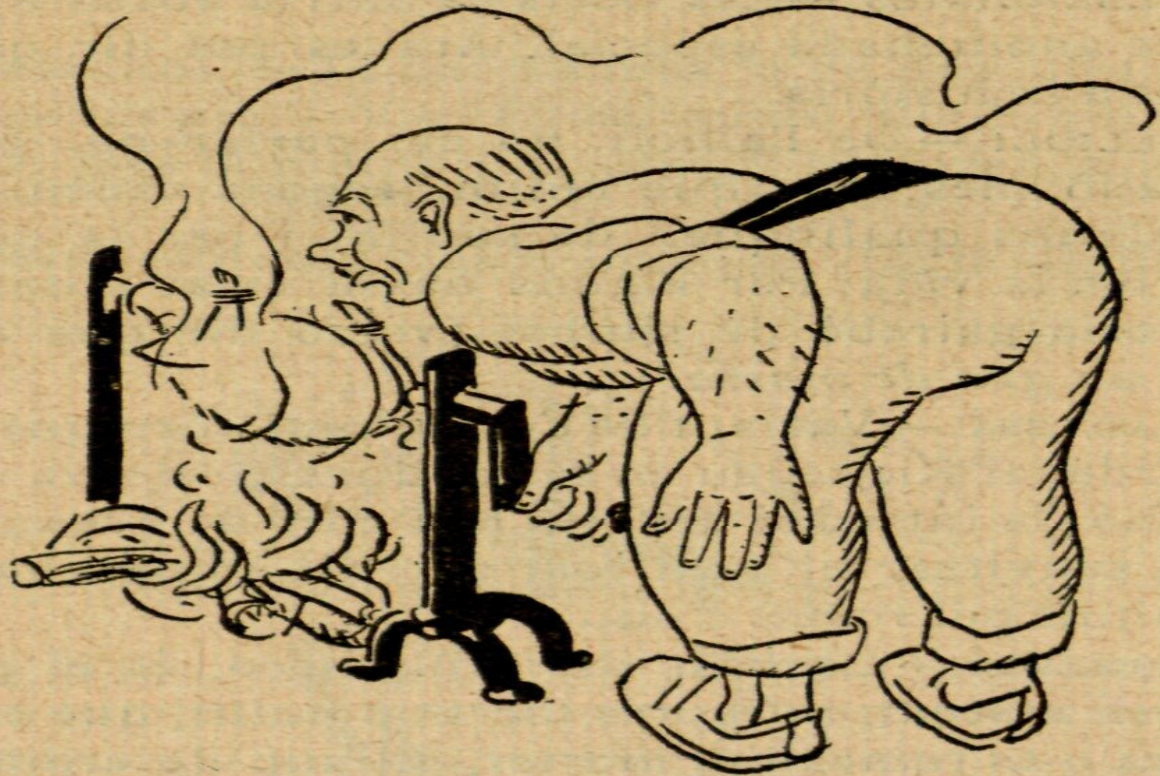
BROSSAT.—Preparat de llet presa, del qual hom fa ús a Mallorca.

BUNYOLS.—Són molt coneguts els de l'Empordà. Són fets de farina, ou, sucre, llimona ratllada, o altra essència i certa quantitat de licors variats. Es fan

generalment per la Quaresma i especialment per Setmana Santa.

PANEDONS —En fan a Cervera. Són panets farcits d'espínacs i panses, que es fan per la Setmana Santa, com a menjar de dejuni.

AMETLLES.—S'acut de seguida el nom d'Arenys

de Mar; tenen la particularitat d'ésser grosses, semblants a ous de colom.

CARQUINYOLIS.—A Caldes de Montbuy (casa Berenguer), i Sant Quintí de Mediona, els fan molt gustosos.

(Continuarà).

AFORISMES I PROVERBIS

Qui es casa per interès,
criat de sa muller és.

Qui exercita la justícia,
faci-la sense malícia.

El llop sempre va a caçar,
lluny del lloc on sol estar.

Casa't, si pot ser,
en el teu carrer.

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

Ignasi Iglésias a la seva cambra de treball
a Vallvidrera.

Ignasi Iglésias,

*en el vuitè aniversari del seu traspàs
(1871-1928)*

DIMARTS, dia 9 d'octubre del 1928, a tres quarts de vuit del vespre, moria a Barcelona, en el principal de la casa assenyalada amb el número 60 del Passeig de Sant Joan, Ignasi Iglésias. Ahir, precisament ahir, s'acomplí, doncs, el vuitè aniversari de la seva mort.

Fou comediògraf, contista, poeta... Fou un escriptor. Per damunt de tot, però, fou un home, un home infant.

Nosaltres l'havíem vist mantes vegades. Sempre des de l'escenari del Romea o del Novetats, en finalitzar les seves obres, requerit pel públic entusiasta i devot. Cada volta, al veure'l, ens venien a la pensa els mots aquells d'en Maragall: «... és un home alt

que es corva per abraçar el més petit; és una cara ferrenya que sempre està a punt de plorar de bon dat... ».

L'obra de l'Iglésias, tota ella, si bé l'analitzeu, no és res més que el ressò del poble, el ressò que ha arribat fins al poeta i que aquest ha sabut plasmar amb un alt sentit d'humanitat, de dignitat, de justícia.

Fixeu-vos, sinó, en el seu drama. drama intens, «El cor del poble». El conflicte que s'hi planteja és arrencat dels fulls del llibre de la vida, conflicte punyent, amanit amb certs ribets de bon humorisme, que l'autor sap resoldre magníficament. Recordeu, també, l'argument d'«Els vells», obra eminentment de caire social, on s'hi tracten assumptes força coneguts de tots nosaltres. Feu memòria, si us plau, i recordeu «Les garses», amb tot el seu procés, amb la varietat d'escenes que es succeeixen en aquella barberia on la desgràcia de la sort hi va a raure. Rememoreu aquell vibrant crit del personatge central, del bon Pelegrí, que tanca l'obra: «Visca el treball!»

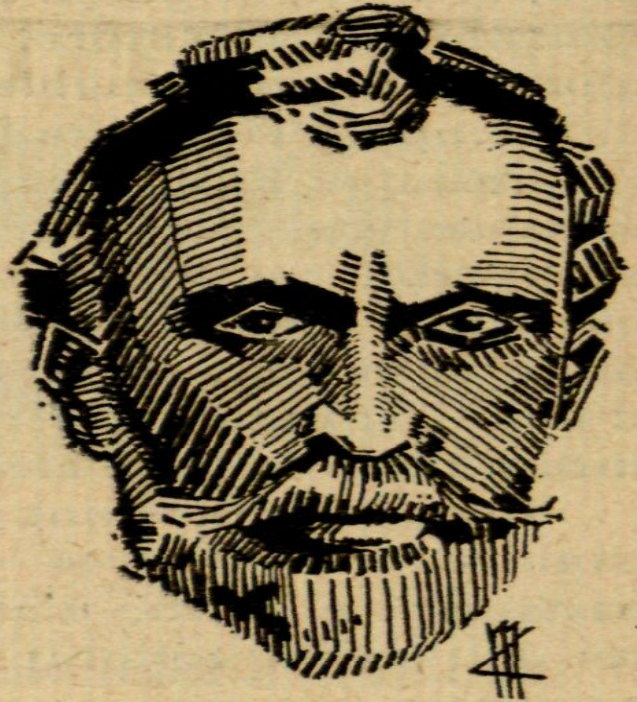
I «La mare Eterna», amb el seu inspirat cant als segadors. I «La senyora Marieta», dos actes de costums vuitcentistes amb una mica de romanticisme d'aquells temps. I «Joventut», l'excel·lent poema amb aquella formosa cançó de bressol que musicà l'Enric Morera. I «Foc Nou», el drama casolà, tot ell fort, realista que omplí el teatre Novetats, amb les seves cent i escaig representacions consecutives, llavors, pel febrer del 1909, al Novetats. I ara, darrerament, en els últims temps del poeta, en el mateix Novetats, la seva última producció, «La llar apagada», on En Norbert, el mestre escultor, un dels protagonistes de l'obra, destrament creat per l'autor, sap sacrificar-se solucionant el xoc sorgit a la seva llar, en aquella llar orfe de rialles i mancada d'aquella llum que solament els fills saben aportar...

Ignasi Iglésias ha fet un teatre valent-se del poble, el qual li ha fornit els temes, temes que ell, l'autor, ha sabut desenvolupar amb força traça. No representaria gran mèrit per a l'Iglésias si nosaltres només ens limitéssim a constatar la seva mestriolitat en l'art d'exposar o plantejar arguments teatrals. Preciament aquest fet és el de menys tractant-se del teatre

de l'Iglésias. El que importa, el que destaca, és la gran naturalitat, la gran senzillesa amb què el mestre, per boca dels seus personatges, sap prodigar exemples, sap orientar el poble, sap allisonar-lo.

Perquè és el poble, el nostre poble, el poble català, el que es troba representat en les seves obres. Els artistes, els comedians, viuran, crearan les figures, podran parlar i accionar d'acord amb el que el dramaturg ha indicat, ha escrit, però el sentit que ho anima tot, el vertader protagonista, és el poble. Les colles de vells obrers que per ésser ja d'edat es veuen acomiadats del treball, els jugadors de la rifa als quals ha correspost la «grossa» de Nadal i que exterioritzen llur alegria fent malbé les eines sagrades del treball, el senyoret de casa rica, cínic i dèspota, que sedueix a la noia afillada en la pròpia casa acollidora i que després es fa el desentès no volent saber res d'ella; l'infant engendrat en uns instants de voluptuositat, de vici, que no vol ni l'interessa retornar al costat de la seva pròpia mare quan aquesta, al cap de vint anys d'haver-lo abandonat, el vol arrencar dels braços d'aquell matrimoni humil i treballador que el considera com a fill propi i al qual va lliurar-lo tot just nat... Tot això és el poble. La solució que l'Iglésias dóna als varis conflictes, és la veu de la veritat, la veu del deure embolcallada amb generositat i bondat, amb un fons d'humanitat edificant.

Per això el poble l'admirava i el respectava tot glorificant-lo i estimant-lo. Bona prova del que diem són els innumbrables homenatges que en vida es veié obligat a acceptar en gairebé totes les viles i ciutats de Catalunya.

L'Ignasi Iglésias, vist per un català d'Amèrica (En Macaya), segons gravat publicat a la revista *Catalònia*, de Buenos Aires.

L'espectacle grandios, revelador de l'estima que la nostra terra servava pel poeta dels humils, pel dramaturg conscient, tot ell modèstia i abnegació, fou, tanmateix, el que el poble li oferí en ocasió de l'homenatge que se li endreçà l'any abans de la seva mort, el 4 de febrer del 1927. La gernació impetuosa, delirant d'entusiasme, embolcallada de franc patriotisme —d'aquell patriotisme que en aquells temps no podia manifestar-se lliurement—, que omplia, el matí, la plaça de la cascada del parc de la Ciutadella, i, al vespre, l'espaiós teatre Novetats, fou quelcom impressionable, indescriptible.

El matí i el vespre fou directament el poble qui l'homenatjà. El migdia, però, foren un estol de literats i artistes els qui, en ocasió de celebrar l'èxit aconseguit per «La llar apagada», la seva darrera obra, es reuniren en el restaurant emplaçat en la plaça ja esmentada, i allí, en la intimitat, al volt d'una llarga taula, refermaren a l'Iglésias l'expressió més sincera de llurs afectes.

No podem estar-nos de reproduir ací, en aquestes pàgines, les paraules —paraules que demostren a bastament el tremp d'ànima i la senzillesa de caràcter del nostre enyorat poeta— que els digué. Són aquestes:

«Jo no puc judicar-me. Cap caricaturista està content de la seva caricatura. Jo no sé veure aquest retrat espiritual que entre tots voleu fer-me. Però jo no us crec capaços d'enganyar-me, aclamar-me com ara m'aclameu, no puc creure que poguéssiu malparlar de mi, darrera meu.

»M'han dit que era un místic; potser sí. En tot cas, sóc un pobre místic, fill de la humanitat, del poble obrer.

»Puc vanagloriar-me —això sí— que els humils m'han comprès. Jo ho he donat tot al meu poble. No m'he quedat res. No goso a dir que m'hagi sacrificat per ell, perquè més aviat he fruït en la dolça dolor que en diuen sacrifici.

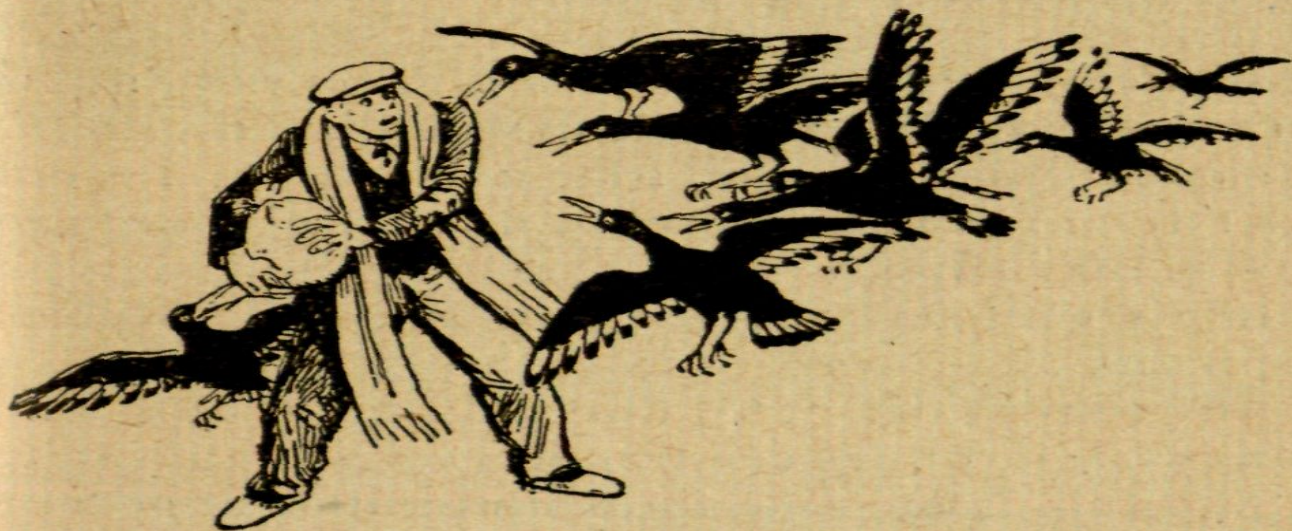
»Sento que avui, al meu voltant, pobre de mi, són exalçades coses ben sagrades.

»Voldria fondre'm, creieu-me. Que en aquesta cadira, en lloc de la meva figura, hi hagués asseguda

gloriosament la nostra Catalunya, la humanitat tota oberta a l'abraçada i al consol.

»Ans d'acabar us dic gràcies a tots, amb l'ànima agraïda... Però no em glorifiquen més. Deixeu-me morir vell... i en parlar de mi recordeu-me com un escriptor malaurat, com un minyó de Sant Andreu que prometia, i res més».

Una altra de les facetes que caracteritzava a l'Ignasi Iglésias, fou la del seu gran amor als infants. La seva estimació pels petits plançons, per la gent

Figuració de *Les Garces* (tret del dibuix de l'Opisso), una de les obres cabdals de l'Ignasi Iglésias i l'estrena de la qual, el 25 de novembre del 1905, coincidint amb un altre esdeveniment memorable, serà la memòria perdurable.

del demà, només podia ésser comparable a la que experimentava per la seva Catalunya, per aquella Catalunya que ell pressentia, que ell endevinava, propera, i que no podia ésser altra que una Catalunya rica i plena, amb els horitzons ben delimitats sota l'ample firmament pur i serè, purificat per les fumeroles de les xemeneies fabrils, pel cant continu de les eines del treball...

Els infants de Vallvidrera, avui ja homes fets, encara us en podrien dir quelcom, contant-vos més d'una anècdota. Altrament, moltes de les seves obres, deixen entreveure fàcilment la gran il·lusió que la mainada l'inspirava. També moltes de les seves poesies ho evidencien clarament.

De la premsa local apareguda en ocasió del traspàs del gran poeta, copiem les següents ratlles, per tal de

fer-vos conèixer quelcom que no és més que una petita mostra de l'afecte que sentia pels menuts.

«Ignasi Iglésias ha clos els ulls sense poder arribar a veure acomplert el seu somni daurat de la seva vida. Sense fills, potser aquest mateix dol va avivar-li una apassionada tendresa per la quitxalla. S'hi sentia en el seu món. I ells, per la seva banda, es sentien bé en la seva paternitat exquisida. Digueu als petits de Vallvidrera qui ha clos els ulls, i potser us diran com els infants londinencs en conèixer la mort de Dickens: Es que es morirà també el vell Nadal?

»L'home que inicià els seus grans èxits amb una obra que advocava per la bona vellesa, i ambicionava de cloure amb una obra, festa dels infants. Ho desitjava talment que no s'estava de dir més d'una vegada:

»—Deixeu-me veure ballar només una vegada la meva «Baldufa d'or», i enterreu-m'hi a dins, a correuita...

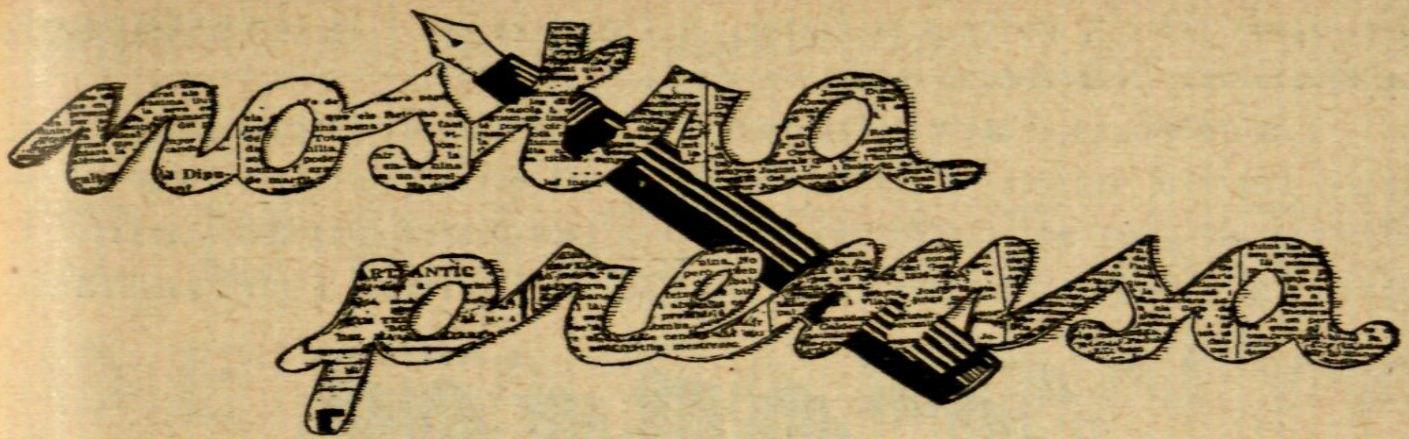
»El seu poble, però, l'ha colgat en una tomba menys fràgil, on les cendres són vives».

Morí als 57 anys, després d'uns dies angoixosos, plens de sofriments. Els seus amics íntims l'amortal·laren amb els plecs de la bandera de Catalunya, amb aquelles quatre barres de sang que a ben segur el preservaren, el guarden encara, de tota contaminació, de tota impuresa.

Per davant del taüt on es tancaren les seves despulles mortals, en aquella petita cambra propera al seu quarto de treball, el poble, tot el poble que el conegué i l'aplaudí tot estimant-lo, hi passà en desfilada de comiat, comiat trist, pelegrinatge emocionant, eternidor, pelegrinatge que no cessà fins el moment que rebé sepultura en el fossar de Sant Andreu, el seu poble nadiu, en aquell cementiri on hi reposen els seus pares. Prop d'ells, a poques passes, en tomba construïda expressament, hi jau el cos del dramaturg, de l'escriptor, del poeta, del fill preclar del poble: l'inclit Ignasi Iglésias.

JOSEP M.ª SALAS I JULIÀ.

JAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

«GARBA»

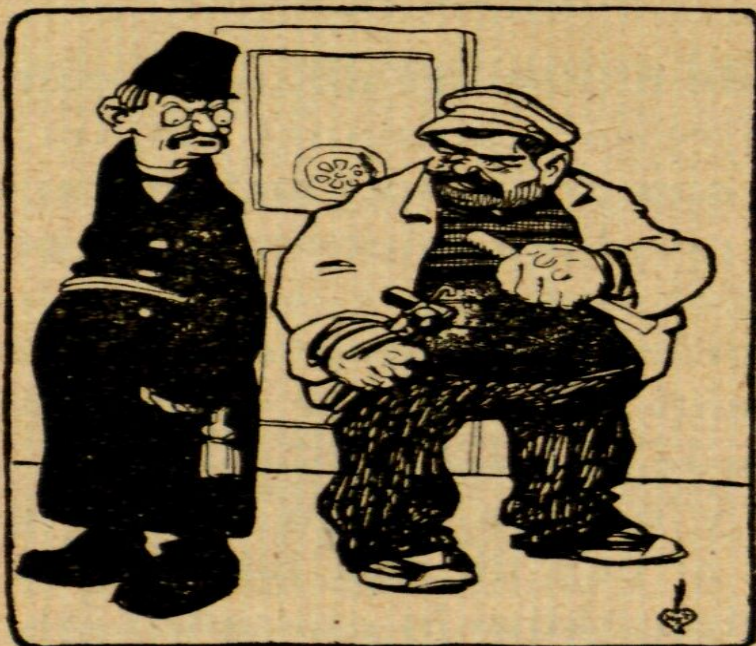
EL dia 18 de novembre del 1905, començà a sortir aquesta revista setmanal «D'Art, Literatura y Actualitats», com indicava l'artístic cartell anunciador dibuixat per Joan Llimona, que precedí la seva aparició.

Obre el primer número de «Garba», l'article «Començament», signat per Joan Maragall, en el qual llegim, que aquesta publicació «és obra de general cultura, y que és ningú menys que la pàtria catalana qui al cap de vall ha de gaudir-se'n». La presentació tipogràfica és acurada i les ilustracions, algunes a diferents colors, molt selectes. La col·laboració literària està formada per les millors signatures de l'època, «Víctor Català», Ramon Surinyach Senties, Enric de Fuentes, Pompeu Crehuet, Josep Morató, Joan M. Guasch, Joaquim Ruyra, Josep Pijoan, Josep M. Folch i Torres, etc. Les ilustracions van signades per Joan Llaveries, D. Baixeras, Joan Llimona, Lluís Graner, Ricard Opisso, «Apa» i altres.

La redacció estava instal·lada al carrer del Cardinal Casanyes, 4, i va ésser estampat a les següents impremtes: Fidel Giró, carrer de València, 233; des del número 3; Tip. «La Acadèmica», Ronda de la Universitat, 6, i des del número 7, Marian Galve, Avinyó, 18. Cada número constava de 24 pàgines, de les quals 16 eren de paper *couché*, tamany 235 X 240 mil·límetres. La subscripció costava, el trimestre, a

Barcelona, 3 ptes.; a fora, 3'50 ptes., i a l'estranger, 4 francs. Número solt, 1 ral.

La revista d'art i literatura, de presentació acurada, que havia estat «Garba» fins el número 10, va convertir-se en el número 11, en «setmanari de ninots, gresca i actualitats», del mateix format i presentació

- ¿Y aquest me costarà de comprar aquest pens? - Quatre pesetas. - Quatre pesetas! Si m'heo del que m' costaria via rala. - Per que esta lindra de muerregi? pens d'alta calma.

del setmanari ;*Cu-cut!* que llavors estava suspès i del qual venia a omplir el buit. Aquest número portava data del 10 de febrer del 1906, constava de 16 pàgines a dues columnes, tamany 272 X 193 mm. i estava profusament il·lustrat amb caricatures de Cornet, Junceda, «Apa», Opisso i Llaveries. Costava 10 cèntims.

Amb aquest número que hem descrit acabà la publicació de «Garba», puix el governador de Barcelona en aquella època, Duc de Bivona, va suspendre el periòdic pel delictes de semblar-se a ;*Cu-cut!*, setmanari editat per la mateixa empresa i que conseqüentment va aconseguir molta popularitat.

JOAN TORRENT.

AQUEST NÚMERO HA PASSAT PER LA CENSURA